

ARBITRAGEHOF

Arrest nr. 18/90 van 23 mei 1990

Rolnummer 88

In zake : het beroep tot vernietiging van

- de wet van 9 augustus 1988 tot wijziging van de gemeentewet, de gemeentekieswet, de organieke wet betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn, de provinciewet, het Kieswetboek, de wet tot regeling van de provincieraadsverkiezingen en de wet tot regeling van de gelijktijdige parlements- en provincieraadsverkiezingen,
- de artikelen 2 en 3 van de wet van 8 augustus 1988 tot wijziging van de gemeentekieswet, gecoördineerd op 4 augustus 1932, met het oog op het aanpassen van de stembiljetten,
ingesteld op 3 februari 1989 door G. DELEU en anderen.

Het Arbitragehof,

samengesteld uit de voorzitters J. Sarot en J. Delva, en de rechters I. Pétry, J. Wathelet, D. André, F. Debaedts, L. De Grève, K. Blanckaert, L.P. Suetens en M. Melchior, bijgestaan door de griffier H. Van Der Zwalmen, onder voorzitterschap van voorzitter J. Sarot,

wijst na beraad het volgende arrest :

I. Onderwerp van de vordering

Bij verzoekschrift van 3 februari 1989, aan het Hof overgezonden bij een ter post aangetekende brief van dezelfde datum en ter griffie ontvangen op 6 februari 1989, vorderen Gilbert Deleu, waarnemend burgmeester, leraar, woonachtig te Komen-Waasten, avenue d'Argenton-Château, 31; Jean-Jacques Vandembroucke, schepen, advocaat, woonachtig te Komen-Waasten, rue d'Hollebeke, 35; Joël Moerman, schepen, tekenaar, woonachtig te Komen-Waasten, rue du Centenaire, 12; Jean Castrique, gemeenteraadslid, tekenaar, woonachtig te Komen-Waasten, rue d'Armentières, 21 en Serge Reubrecht, kiezer, leerkracht, woonachtig te Komen-Waasten, rue du Faubourg, 32, de vernietiging van

- de wet van 9 augustus 1988 tot wijziging van de gemeentewet, de gemeentekieswet, de organieke wet betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn, de provinciewet, het Kieswetboek en de wet tot regeling van de gelijktijdige parlements- en provincieraadsverkiezingen,
- de artikelen 2 en 3 van de wet van 8 augustus 1988 tot wijziging van de gemeentekieswet, gecoördineerd op 4 augustus 1932, met het oog op het aanpassen van de stembiljetten.

II. Rechtspleging

Bij beschikking van 6 februari 1989 heeft de voorzitter in functie de leden van de zetel aangewezen conform artikel 59 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof.

Op 17 februari 1989 hebben de rechters-verslaggevers Melchior en Blanckaert geoordeeld dat ten deze de artikelen 71 en 72 van voormelde bijzondere wet niet dienen te worden toegepast.

Met toepassing van artikel 76, § 4, van voormelde organieke wet zijn de kennisgevingen van het beroep gedaan bij ter post aangetekende brieven van 20 februari 1989 en de geadresseerden ter hand gesteld op 21 en 22 februari 1989.

Het bij artikel 74 van voormelde wet voorgeschreven bericht is bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad van 22 februari 1989.

Bij presidentiële beschikking van 22 februari 1989 is de zaak aan het Hof in voltallige zitting voorgelegd.

André Gobeyn, gemeenteraadslid, schooldirecteur, woonachtig te Komen-Waasten, rue des Ormes, 6, en Luc Van De Walle, gemeenteraadslid, arbeider-steenbakker, woonachtig te Komen-Waasten, rue de la Mélune, 42a, hebben een "verzoekschrift tot tussenkomst" laten toekomen bij ter post aangetekende brief van 21 maart 1989 en ter griffie ontvangen op 22 maart 1989.

André Gobeyn en Luc Van De Walle, voornoemd, hebben een "memorie tot tussenkomst" ingediend die de tekst overneemt van hun "verzoekschrift tot tussenkomst", bij ter post aangetekende brief van 22 maart 1989 en ter griffie ontvangen op 23 maart 1989.

De Ministerraad, de Franse Gemeenschapsexecutieve, de Vlaamse Executieve en de Waalse Gewestexecutieve hebben ieder een memorie ingediend, respectievelijk op 4 april 1989, 6 april 1989, 6 april 1989 en 7 april 1989.

De verzending van een afschrift van deze memories is conform artikel 89 van de organieke wet van 6 januari 1989 gedaan bij ter post aangetekende brieven van 14 april 1989 en de geadresseerden ter hand gesteld op 17 april 1989.

De Vlaamse Executieve en de Ministerraad hebben ieder een memorie van antwoord ingediend respectievelijk op 12 mei 1989 en 16 mei 1989.

Gilbert Deleu, Jean-Jacques Vandenbroucke, Joël Moerman, Jean Castrique, Serge Reubrecht, André Gobeyn en Luc Van De Walle hebben een gezamenlijke memorie van antwoord ingediend bij aangetekende brief (met onleesbare stempel) ter griffie ontvangen op 17 mei 1989.

Bij beschikkingen van 13 juni 1989 en van 30 januari 1990 heeft het Hof de termijn waarbinnen het arrest dient te worden gewezen, respectievelijk tot 3 februari 1990 en tot 3 augustus 1990 verlengd.

Bij beschikking van 6 juni 1989 heeft het Hof de zaak in gereedheid verklaard en heeft het de terechtzitting op 27 juni 1989 vastgesteld.

Van deze beschikking is aan de partijen kennis gegeven die, evenals hun advocaten, van de datum van de terechtzitting in kennis zijn gesteld bij ter post aangetekende brieven van 7 juni 1989 en de geadresseerden ter hand gesteld op 8 juni 1989.

Bij beslissing van het Hof, op 14 juni 1989 in raadkamer genomen, is de zaak sine die uitgesteld.

Van deze beslissing is aan de partijen kennis gegeven bij ter post aangetekende brieven van 16 juni 1989 en de geadresseerden ter hand gesteld op 19 en 21 juni 1989.

Bij presidentiële beschikking van 16 augustus 1989 is de zaak vastgesteld op de terechtzitting van 26 september 1989.

Van deze beschikking is aan de partijen en aan hun advocaten kennis gegeven bij ter post aangetekende brieven van 22 augustus 1989 en de geadresseerden ter hand gesteld op 23 augustus 1989.

Wegens de verhindering van voorzitter E. Gutt was het Hof ter terechtzitting van 26 september 1989 samengesteld uit tien leden, overeenkomstig artikel 56, derde lid, van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof.

Op die terechtzitting :

- zijn verschenen :

. Mr. D. Lagasse, advocaat bij de balie te Brussel, voor de verzoekers en voor de heren Gobeyn en Van De Walle;

. de heer P. Denis, eerste adviseur bij de juridische dienst van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Openbaar Ambt, voor de Ministerraad, Wetstraat 16, 1000 Brussel;

. Mr. P. Legros, advocaat bij de balie te Brussel, voor de Franse Gemeenschapsexecutieve, Kunstlaan 19 A-D, 1040 Brussel;

. Mrs. J. Materne en J. Caeymaex, advocaten bij de balie te Luik, voor de Waalse Gewestexecutieve, rue de Fer, 42, 5000 Namen;

. Mr. P. Devers, advocaat bij de balie te Gent, voor de Vlaamse Executieve, Jozef II-straat 30, 1040 Brussel;

- hebben de rechters M. Melchior en K. Blanckaert verslag uitgebracht;

- zijn voornoemde advocaten en de vertegenwoordiger van de Ministerraad gehoord;

- is de zaak in beraad genomen.

De rechtspleging is gevoerd conform de bepalingen van de artikelen 62 en volgende van de organieke wet van 6 januari 1989 die betrekking hebben op het gebruik van de talen voor het Hof.

III. *Onderwerp van de aangevochten wetgeving*

1. De eerste aangevochten wet is door de Senaat en door de Kamer van Volksvertegenwoordigers respectievelijk op 27 juli 1988 en op 5 augustus 1988 aangenomen. De wet is op 9 augustus 1988 door de Koning bekrachtigd en afgekondigd, en op 13 augustus 1988 in het Belgisch Staatsblad bekendgemaakt.

De tweede aangevochten wet is door de Senaat en door de Kamer van Volksvertegenwoordigers respectievelijk op 3 augustus 1988 en op 5 augustus 1988 aangenomen. De wet is op 8 augustus 1988 door de Koning bekrachtigd en afgekondigd, en op 17 augustus 1988 in het Belgisch Staatsblad bekendgemaakt.

2. De bestreden wet van 9 augustus 1988 strekt er in hoofdzaak toe :

1° Een college van provinciegouverneurs op te richten dat uit de verschillende provinciegouverneurs en de vice-gouverneur van de provincie Brabant bestaat en in alle gevallen taalparitair is samengesteld. In sommige procedures betreffende de gemeenten Komen-Waasten en Voeren is het eensluidend advies van het college van provinciegouverneurs vereist, dat in voorkomend geval het advies van de bestendige deputatie van de provincieraad vervangt; in andere procedures oefent dat college voor diezelfde gemeenten de bevoegdheden uit van de bestendige deputatie van de provincieraad;

2° Wat de randgemeenten bedoeld in artikel 7 van de wetten op het gebruik van de talen in bestuurszaken, gecoördineerd op 18 juli 1966, en de gemeente Komen-Waasten en Voeren betreft de regels te wijzigen betreffende de verkiezing van schepenen alsmede de leden van de raad en van het vast bureau voor maatschappelijk welzijn. In die gemeenten worden genoemde mandatarissen rechtstreeks verkozen door de vergadering van de gemeenteraadskiezers volgens het stelsel van de evenredige vertegenwoordiging;

3° Alle gemeenten van het Rijk ertoe te verplichten om

de vergaderingen van het college van burgemeester en schepenen achter gesloten deuren te houden en enkel de beslissingen in de notulen en in het register van de beraadslagingen van het college op te nemen, aangezien alleen die beslissingen rechtsgevolgen kunnen hebben;

4° Het consensusbeginsel in te stellen voor de besluitvorming in de colleges van burgemeester en schepenen en de vaste bureaus van de raden voor maatschappelijk welzijn van de randgemeenten bedoeld in artikel 7 van de wetten het gebruik van de talen in bestuurszaken, gecoördineerd op 18 juli 1966, en van de gemeenten Komen-Waasten en Voeren; bij ontstentenis van consensus wordt de zaak al naar het geval aan de gemeenteraad of aan de raad voor maatschappelijk welzijn voorgelegd;

5° De gemeentemandatarissen en de leden van de raden voor maatschappelijk welzijn van de gemeenten bedoeld in de artikelen 7 en 8, 3° tot 10°, van de wetten op het gebruik van de talen in bestuurszaken, gecoördineerd op 18 juli 1966, ertoe te verplichten van de taal van het taalgebied waarin de gemeente gelegen is de kennis te hebben die nodig is om het betrokken mandaat uit te oefenen. Het vermoeden van die kennis geldt hetzij als onweerlegbaar, hetzij totdat het tegendeel bewezen is;

6° Aan de inwoners van Voeren en Komen-Waasten de mogelijkheid te geven voor de parlementsverkiezingen respectievelijk in Aubel en Heuvelland te stemmen.

De bestreden artikelen van de wet van 8 augustus 1988 wijzigen, wat de randgemeenten bedoeld in artikel 7 van de wetten op het gebruik van de talen in bestuurszaken, gecoördineerd op 18 juli 1966, en de gemeenten Komen-Waasten en Voeren betreft het model van de stembiljetten met het oog op de rechtstreekse verkiezing van de leden van de raad voor maatschappelijk welzijn van die gemeenten.

IV. *In rechte*

- A -

Ten aanzien van de ontvankelijkheid

Wat betreft het belang van de verzoekende partijen

A.1.1. In het verzoekschrift lichten verzoekers hun belang bij het vorderen van de vernietiging van de twee wetten als volgt toe :

"Als gemeentemandatarissen of eenvoudige kiezers hebben verzoekers er belang bij dat hun gemeente goed wordt bestuurd; zij hebben er eveneens belang bij dat zij ten opzichte van de andere burgers van het land niet zonder grond worden gediscrimineerd; zij hebben er tenslotte belang

bij dat de in hun gemeente heersende taalvrede wordt bewaard".

A.1.2. De Ministerraad wijst er allereerst op dat de verzoekers niet namens de gemeente Komen-Waasten in rechte treden, wat enkel aan het college van burgemeester en schepenen van die gemeente toekomt, gemachtigd door de gemeenteraad conform de artikelen 90, 9°, en 148 van de gemeentewet.

De Ministerraad stelt vast dat de verzoekers in rechte treden hetzij als gemeentemandatarissen, hetzij als inwoners van de gemeente Komen-Waasten.

In het eerste geval zouden verzoekers, die als gemeentemandatarissen in rechte treden, zich slechts kunnen beroepen op een functioneel belang. Volgens de Ministerraad is zulk een belang niet onbeperkt en staat het de verzoekers niet toe de verdediging op zich te nemen van alles wat de bevoegdheden en de werking van de instelling of het lichaam waarvan zij deel uitmaken kan betreffen.

De verzoekers zouden niet aantonen waardoor de prerogatieven die zij aan hun ambt ontleen door de twee aangevochten wetten zouden worden miskend of beperkt. Hun beroep zou derhalve niet ontvankelijk zijn in zover zij zich op een functioneel belang beroepen.

In het tweede geval zouden de verzoekers, in rechte tredend in hun hoedanigheid van inwoners van de gemeente Komen-Waasten, in het eerste middel de toestand vergelijken die geldt voor gemeenten onderling en niet de toestand die geldt voor de inwoners van een van die gemeenten ten opzichte van de inwoners van de andere gemeenten.

Naar het oordeel van de Ministerraad leveren de verzoekers niet het bewijs dat ze een rechtstreeks en persoonlijk belang bij de gevorderde vernietiging hebben. De hoedanigheid van inwoner geeft degene die er zich op beroept immers niet het recht de vernietiging te vorderen van elke door de gemeente verrichte handeling of van elke handeling die de gemeente aangaat.

Bovendien zou het belang van de verzoekers denkbeeldig zijn, aangezien het noch zeker, noch actueel zou zijn.

Het belang zou niet zeker zijn, omdat de verzoekers er niet in zouden slagen te bewijzen dat de gemeente Komen-Waasten onbestuurbaar zou zijn geworden en ondemocratisch zou functioneren.

Het belang zou niet actueel zijn omdat de verzoekers niet zouden aantonen waardoor de gewijzigde gemeentelijke procedures nu reeds tot de situaties zouden hebben geleid die, naar aangevoerd wordt, voor de gemeente nadelig zouden zijn.

In zover de verzoekers als kiezer of inwoner van de

gemeente Komen-Waasten in rechte treden, zou hun beroep derhalve niet ontvankelijk zijn.

De Ministerraad komt tot de slotsom dat de verzoekers in welke hoedanigheid dan ook, niet van een belang doen blijken op grond waarvan zij de vernietiging van de twee aangevochten wetten zouden kunnen vorderen.

A.1.3. De Franse Gemeenschapsexecutieve laat gelden dat de verzoekers geen rechtsvordering instellen namens de gemeente Komen-Waasten, die slechts kan worden vertegenwoordigd door haar college van burgemeester en schepenen, door de gemeenteraad daartoe gemachtigd.

De verzoekers zouden er niet in slagen van een persoonlijk belang te doen blijken, zowel in zoverre zij optreden in hun hoedanigheid van gemeentemandatarissen, als in hun hoedanigheid van inwoners van de gemeente Komen-Waasten.

Inzonderheid zouden zij in dat tweede geval niet aantonen waardoor de nieuwe situatie voor de inwoners van Komen-Waasten nadelig zou zijn.

Volgens de Franse Gemeenschapsexecutieve sluit het vereiste belang zowel een actio popularis uit als een rechtsvordering ingesteld ten behoeve van het onderstelde belang van derden, waar hun vordering op neer zou komen.

A.1.4. Ook de Vlaamse Executieve wijst erop dat de verzoekers niet de gemeente Komen-Waasten vertegenwoordigen, die enkel conform de artikelen 90, 9°, en 148 van de gemeentewet in rechte kan treden.

Naar de mening van de Vlaamse Executieve moet het functioneel belang waarvan verzoekers gewagen restrictief worden opgevat omdat immers artikel 2, 3°, van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof zulk een belang impliciet maar ondubbelzinning aan leden van wetgevende vergaderingen ontzegt.

De Vlaamse Executieve verklaart dat in het verzoekschrift geen schending van prerogatieven wordt aangevoerd. Verschillende onderdelen van het eerste middel zouden de werking en de bevoegdheid van de gemeentelijke organen als zodanig en niet de schending van de prerogatieven van de gemeentelijke mandatarissen van Komen-Waasten beogen.

In zoverre de verzoekers als inwoners van Komen-Waasten optreden, zouden zij niet van een persoonlijk belang doen blijken.

Het belang van de verzoekers zou bovendien om vergelijkbare redenen als die welke de Ministerraad heeft ontwikkeld, onzeker zijn.

A.1.5. De Waalse Gewestexecutieve geeft te kennen dat het begrip belang in de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof opgevat moet worden zoals in de gecoördineerde wetten op de Raad van State, omdat het in beide gevallen immers in het kader van een vernietigingsprocedure wordt gehanteerd.

Het zou er niet om gaan door de ingestelde rechtsvordering enig voordeel na te streven, maar om aan te tonen dat een rechtshandeling of een wet een materieel of moreel, actueel en zeker, persoonlijk belang van de verzoeker schaadt.

Volgens de Waalse Gewestexecutieve doen de verzoekers in verscheidene onderdelen van het eerste middel niet van zulk een belang blijken.

A.1.6. In zijn memorie van antwoord betoogt de Ministerraad dat de in zijn eerste memorie ontwikkelde argumentatie steun vindt in het arrest nr. 9/89 van 27 april 1989, waarin het Hof besliste dat "het vereiste belang (...) slechts aanwezig (is) bij diegenen die door de bestreden norm in hun rechtssituatie rechtstreeks kunnen worden geraakt".

De Ministerraad is van mening dat uit die motivering twee voorwaarden kunnen worden afgeleid. Ten eerste is vereist dat de bestreden norm de verzoeker in een gegeven rechtssituatie rechtstreeks raakt of kan raken; ten tweede moet de rechtssituatie waarin de verzoeker geraakt of bedreigd wordt betrekking hebben op een bepaald, onbetwistbaar eigen recht van de verzoeker.

Geen van deze twee voorwaarden zou in het verzoekschrift terug te vinden zijn.

De verzoekers zouden niet rechtstreeks in hun rechtssituatie zijn geraakt, aangezien het belang denkbeeldig is zoals gezegd in de eerste memorie; er zou geen persoonlijke band bestaan met de bestreden norm en voorts met de rechtstoestand waarin zij beweren te zijn geraakt.

A.1.7. In hun memorie van antwoord betogen de verzoekers dat de gemeentemandatarissen van Komen-Waasten een actueel, zeker, persoonlijk en rechtmatig belang hebben bij het bestrijden van de aangevochten wet.

Zij laten gelden dat de mandatarissen van Komen-Waasten in het algemeen gesproken veel strengere regels zullen dienen na te leven dan die welke van toepassing zijn in de niet bij de wet bedoelde gemeenten.

Burgemeester en schepenen zouden aldus bij hun beraadslagingen de consensusprocedure dienen te volgen, wat de besluitvorming zeer zou bemoeilijken; evenzo zouden de leden van het college van burgemeester en schepenen als gevolg van de wijze van verkiezing van schepenen de gemeente dienen te besturen zonder dat zij zelf de beslissing hebben

genomen om dat samen te doen. Bovendien zouden de burgemeester en schepenen van Komen-Waasten vanwege de procedures van toezicht die volgens de auteurs van de memorie te verregaand zijn, bij de uitoefening van hun ambt moeilijkheden moeten ondervinden die in andere gemeenten niet zouden zijn gerezen. Tenslotte zou de burgemeester er belang bij hebben de vernietiging te vorderen van een wet die hem verplichtingen inzake taalkennis oplegt die niet op burgemeesters van de andere gemeenten van het Rijk worden gelegd.

Burgemeester en schepenen zouden dan ook bij de wet in de uitoefening zelf van hun werkzaamheden worden geraakt, om welke reden het hun zou toegestaan zijn een rechtsvordering in te stellen.

De gemeenteraadsleden van Komen-Waasten die geen schepen zijn zouden er eveneens belang bij hebben de bestreden wet aan te vechten omdat de wet hun immers de mogelijkheid zou ontzeggen om schepen te worden.

De verzoekers beweren dat het onjuist is de vordering als een *actio popularis* aan te merken in zoverre zij die instellen in hun hoedanigheid van inwoner van de gemeente Komen-Waasten. De voor een dergelijk beroep kenmerkende "algemeenheid van burgers", zou op het geheel van de Belgische burgers en niet enkel op de inwoners van de onderhavige gemeente slaan. Elke inwoner of elke kiezer van Komen-Waasten zou juist uit hoofde van die hoedanigheden gediscrimineerd worden. Hij heeft er derhalve een zeer duidelijk geïndividualiseerd belang bij om een wet te doen vernietigen die het bestuur van de gemeente moeilijker zou maken dat van gemeenten die niet door de wet beoogd zijn.

Volgens de verzoekers worden de kiezers van Komen-Waasten tenslotte meer specifiek gediscrimineerd door de hun opgelegde verplichting om tussen twee kiesarrondissementen te kiezen, waardoor hun recht op geheime stemming wordt geschonden. De veruitwendiging die inherent is aan het ingevoerde systeem zou bepalend zijn voor hun keuze. Dit zou de taalvrede in de gemeente kunnen bedreigen.

Ten aanzien van de ontvankelijkheid van de memorie van de heren Gobeyn en Van De Walle

A.2.1. De Vlaamse Executieve betoogt dat "het verzoekschrift in tussenkomst van 22 maart 1989" van de heren Gobeyn en Van De Walle niet-ontvankelijk is omdat het ingediend is na het verstrijken van de termijn van zes maanden gesteld bij artikel 3, § 1, van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof.

A.2.2.1. De heren Gobeyn en Van De Walle beroepen zich op hun hoedanigheid van gemeenteraadslid van Komen-Waasten en verklaren hetzelfde belang te hebben als verzoekers.

A.2.2.2. In zijn memorie van antwoord breidt de

Ministerraad de opmerkingen die hij heeft geformuleerd wat betreft het gemis aan belang van de verzoekers uit tot de heren Gobeyn en Van De Walle.

Ten aanzien van de middelen

A.3. De verzoekers voeren twee middelen aan.

In hun memorie vorderen de heren Gobeyn en Van De Walle de vernietiging van de twee aangevochten wetten om de in het verzoekschrift vermelde redenen.

Eerste middel

A.4. Als eerste middel wordt schending aangevoerd van de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet. Het middel bevat zes onderdelen.

Eerste onderdeel

A.5.1.1. Het eerste onderdeel van het middel luidt als volgt :

"Doordat de artikelen 2, 4, 5, 6, 7, 12, tweede lid, 13, 14, 18 en 20, tweede lid, van de bestreden wet van 9 augustus 1988 voor de gemeenten Komen-Waasten en Voeren, met name in de uitoefening van het toezicht, te vergaande bevoegdheden verlenen aan een krachtens artikel 1 van dezelfde wet opgericht college van gouverneurs; terwijl het ingevoerde systeem aan het gelijkheidsbeginsel voorbijgaat en een onverantwoorde discriminatie doet ontstaan van de twee bedoelde gemeenten, inzonderheid de gemeente Komen-Waasten - ten koste van de mandatarissen en inwoners ervan - ten opzichte van de andere gemeenten van het Rijk, inzonderheid de gemeenten met een speciale taalregeling; zodat die wetsbepalingen met de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet strijden en vernietigd moeten worden".

A.5.1.2. In de toelichting bij het onderdeel verklaren de verzoekers dat het ingestelde controlesysteem onredelijk is en dat het weliswaar eventueel voor de gemeente Voeren te verantwoorden is, maar niet zonder schending van de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet op de gemeente Komen-Waasten toegepast kan worden, waar de toestand hoegenaamd niet verschilt van de toestand in de andere gemeenten van het Rijk, inzonderheid in de andere gemeenten met een speciale taalregeling, of waar de toestand niet van die aard is dat hij dit uitzonderlijke systeem verantwoordt.

A.5.2.1. Alvorens op het eerste onderdeel in te gaan, maakt de Ministerraad drie opmerkingen over het eerste middel in zijn geheel.

De eerste opmerking betreft de adressaten van de waarborgen die in de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet

vervat liggen. Volgens de Ministerraad is de functie van die artikelen de gelijkheid van de burgers onderling te waarborgen op politiek, economisch, sociaal en fiscaal gebied, op het vlak van de toegang tot openbare betrekkingen en op het vlak van de staat der personen, wat slechts aan particulieren inherent kan zijn. Die artikelen zouden enkel ten behoeve van privaatrechtelijke personen aangenomen zijn, getuige hun onderbrenging in titel II van de Grondwet : "de Belgen en hun rechten" en niet in titel III, dat over de Machten gaat. Op grond van de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet zou derhalve geen absolute en radicale gelijke behandeling van de politieke en administratieve lichamen te verantwoorden zijn.

De tweede opmerking van de Ministerraad betreft het belang bij het middel. Voor zover de verzoekers als gemeentemandarissen in rechte treden, zouden zij niet aantonen waardoor de beschreven situatie voor hen discriminerend zou zijn; in zoverre zij als inwoners van Komen-Waasten optreden, zouden zij niet aantonen waardoor de inwoners van die gemeente gediscrimineerd zouden worden.

De derde opmerking van de Ministerraad heeft eveneens betrekking op het belang bij het middel. Het belang van de verzoekers ten aanzien van de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet zou des te geringer worden naarmate zij hun middelen tegen meer algemene bepalingen richten.

In dat verband laat de Ministerraad gelden dat de verzoekers er in de eerste plaats over klagen dat de bepalingen van de bestreden wet met betrekking tot het college van provinciegouverneurs slechts voor twee gemeenten gelden, ten deze de gemeenten Komen-Waasten en Voeren; dat de verzoekers vervolgens opwerpen dat het systeem van de rechtstreekse verkiezing en de consensusprocedure slechts op acht gemeenten van toepassing is, ten deze de zes randgemeenten bedoeld in artikel 7 van de wetten op het gebruik van de talen in bestuurszaken, gecoördineerd op 18 juli 1966, en de gemeenten Komen-Waasten en Voeren; dat zij voorts aanklagen dat de artikelen 16 en 19 van de wet van 9 augustus 1988, die de verplichtingen inzake taalgebruik betreffen, van toepassing zijn op alle gemeenten met een speciale taalregeling, behalve op de gemeenten in het Duitse taalgebied; dat de verzoekers tenslotte betogen dat het niet-openbare karakter van de vergaderingen van de colleges van burgemeester en schepenen voor alle gemeenten geldt. Volgens de Ministerraad is het belang, inzonderheid het belang bij het middel waarin schending van de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet wordt aangevoerd, omgekeerd evenredig met de situaties die als bron van discriminatie worden aangemerkt en vermindert het gaandeweg om tenslotte te verdwijnen waar het alle gemeenten geldt die in dezelfde toestand verkeren.

A.5.2.2. Wat het eerste onderdeel van het eerste middel betreft, doet de Ministerraad opmerken dat de wet van 9 augustus 1988 geenszins aan de beginselen heeft getornd die aan het administratief toezicht ten grondslag liggen. De

enige wijziging in het toezicht zou de toezichthoudende overheid gelden, wat aan de gemeentelijke autonomie geen afbreuk zou doen.

De Ministerraad voegt eraan toe dat de Grondwetgever zelf toegestaan heeft dat de verschillende gemeenten van het Rijk aan gedifferentieerde regels voor de organisatie van het administratief toezicht onderworpen worden en onder verschillende toezichthoudende overheden ressorteren.

A.5.3.1. Voor de Franse Gemeenschapsexecutieve schendt de wet van 9 augustus 1988 op generlei wijze de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet. De wetgever zou, om redenen die niet willekeurig zijn, hebben gemeend een bijzonder statuut te moeten verlenen aan de gemeenten van het Rijk die door hun ligging aan een bijzondere wetgeving dienden te worden onderworpen.

Het aangelegde criterium zou niet als willekeurig kunnen worden aangemerkt. Het zou tot doel hebben met eenzelfde wetgeving tegemoet te komen aan de wensen van de inwoners van de verschillende bij de wet bedoelde gemeenten en zou tot gevolg hebben dat alle burgers die zich in dezelfde feitelijke toestand bevinden aan dezelfde wetgeving worden onderworpen.

A.5.3.2. Ten aanzien van het eerste onderdeel van het middel laat de Franse Gemeenschapsexecutieve gelden dat de verzoekers niet preciseren in welke mate het college van provinciegouverneurs een te vergaande bevoegdheid heeft.

De Executieve stelt evenals de Ministerraad vast dat artikel 108, derde lid, van de Grondwet zelf toestaat uiteenlopende regelingen inzake administratief toezicht te treffen.

A.5.4. Volgens de Vlaamse Executieve ligt het voor de hand dat de aangevochten wet aangenomen is ten einde in ons land op taalgebied de rust en vrede te herstellen, wat ongetwijfeld een rechtmatig streefdoel vormt dat zijn rechtvaardiging vindt in het algemeen belang. Daarbij zou de wetgever althans niet op onevenredige wijze de rechten en vrijheden van de inwoners van Komen-Waasten hebben aangetast.

Tenslotte laat de Vlaamse Executieve gelden dat het gelijkheidsbeginsel slechts op privaatrechtelijke personen zou betrekking hebben. De verzoekers zouden dus geen belang hebben bij het eerste, derde, vierde en vijfde onderdeel van het middel, dat een beweerde discriminatie van gemeenten dan wel van de organen ervan beoogt.

A.5.5.1. De Waalse Gewestexecutieve is van mening dat het Hof moet nagaan of alle inwoners en mandatarissen van een gemeente of van een reeks gemeenten door de bestreden wet op dezelfde voet worden behandeld.

Naar het oordeel van de Executieve is dat inderdaad zo.

De aangevochten wetten zouden aan de gelijkheid afbreuk doen, maar uitsluitend tussen de gemeenten Voeren en Komen-Waasten of de gemeenten met een speciaal statuut, enerzijds, en de andere gemeenten van het land, anderzijds. Het Hof zou deze toestand niet dienen te onderzoeken, aangezien het beroep niet door een gemeente is ingesteld.

Ingeval aangenomen zou kunnen worden dat het bezwaar dat aan de verschillende onderdelen van het middel ten grondslag ligt bestaat in het feit dat de inwoners en de mandatarissen van de betrokken gemeenten niet op dezelfde wet zouden worden behandeld als de inwoners en mandatarissen van de andere gemeenten, zou het door de wetgever ingevoerde onderscheid niet willekeurig zijn want verantwoord.

A.5.5.2. Ten aanzien van het eerste onderdeel van het middel doet ook de Waalse Gewestexecutieve opmerken dat de enige wijziging die de bestreden wetten hebben aangebracht de toezichthoudende overheid betreft en niet haar bevoegdheden.

A.5.6. In zijn memorie van antwoord breidt de Ministerraad het in zijn eerste memorie tegen het verzoekschrift gehouden betoog uit tot de memorie ingediend door de heren Gobeyn en Van De Walle.

A.5.7. In hun memorie van antwoord zijn verzoekers en de heren Gobeyn en Van De Walle van oordeel dat de bijzonder omslachtige toezichthoudende procedure - te weten een beroep op een college van tien personen -, dat enkel aan de mandatarissen van Komen-Waasten en van Voeren wordt opgelegd, van dien aard is dat zij de besluitvorming in de twee onderhavige gemeenten moeilijker maakt dan in alle andere gemeenten.

Zij stellen dat de normale procedures van toezicht in de andere gemeenten behouden blijven - met uitzondering van de gemeente Voeren, waarvan de bijzondere toestand buiten twijfel staat - en met name in de andere taalgrensgemeenten, waarvan Komen-Waasten zich in geen enkel opzicht onderscheidt.

Tweede onderdeel

A.6.1.1. Het tweede onderdeel van het middel luidt als volgt :

"Doordat de artikelen 21 tot 30 van de bestreden wet van 9 augustus 1988 bepalen dat de taalminderheden in de gemeenten Komen-Waasten en Voeren het recht hebben bij de parlementsverkiezingen respectievelijk te Heuvelland en Aubel te stemmen;

terwijl dit systeem ten gunste van die enkele taalminderheden in feite een beperkt "communautair staatsburgerschap" en derhalve een onverantwoorde discriminatie doet ontstaan;

zodat die wetsbepalingen met de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet strijden en vernietigd moeten worden".

A.6.1.2. In de toelichting bij dit onderdeel betogen de verzoekers dat het systeem waarin de artikelen 21 tot 30 voorzien slechts op de gemeenten Komen-Waasten en Voeren van toepassing is, zonder dat aan de hand van een objectief criterium kan worden bepaald waarom het systeem niet uitgebreid wordt tot bijvoorbeeld de andere gemeenten met een speciale taalregeling bedoeld in artikel 8, 3° tot 10°, van de wetten op het gebruik van de talen in bestuurszaken, gecoördineerd op 18 juli 1966. Zodoende zou het gelijkheidsbeginsel geschonden worden en een discriminatoire situatie ontstaan in zoverre het systeem van dien aard is dat het de vrede verstoort die tussen de gemeenschappen en op taalgebied in Komen-Waasten heerst.

Het systeem zou eveneens tot gevolg hebben dat het beginsel van het stemgeheim gewaarborgd bij artikel 48, derde lid, van de Grondwet en bij artikel 3 van het eerste aanvullend protocol van het Europees verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden op losse schroeven wordt gezet. Volgens verzoekers zou de Komense kiezer als gevolg van de wet ertoe gedwongen worden publiekelijk een aanwijzing te geven over de kandidaten waaraan hij zijn voorkeur hecht, dit door de enkele keuze van het kiesarrondissement waarin hij zijn stem uitbrengt.

De artikelen 21 tot 30 van de aangevochten wet zouden dan ook een schending inhouden van de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet alsmede van artikel 3 van het eerste aanvullend protocol juncto artikel 14 van het Europees verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden.

A.6.2. Voor de Ministerraad komt de mogelijkheid die bij artikel 21 wordt geboden voort uit het streven naar bescherming van de minderheden van de betrokken gemeenten en tast ze op generlei wijze het stemrecht aan dat nog steeds op dezelfde wijze uitgeoefend kan worden, ongeacht het arrondissement waarnaar de keuze van de kiezer uitgaat.

De Ministerraad voegt eraan toe dat tegen zulk een mogelijkheid, waarvan het de kiezer vrij staat gebruik te maken, niets kan worden ingebracht.

Volgens de Ministerraad strekt het stemgeheim ertoe de kiezer in de gelegenheid te stellen vrij en ongedwongen zijn mening te uiten, waarbij de anonimiteit van zijn stem verzekerd wordt door de wijze van organiseren van de kiesverrichtingen en de verplichting die op de leden van de stem- en stemopnemingsbureaus evenals op de getuigen rust om het stemgeheim te bewaren. De wet van 9 augustus 1988 zou volkomen in overeenstemming zijn met de artikelen 47 en 48 van de Grondwet, aan welke bepalingen het Hof niet zou vermogen te toetsen.

Tenslotte laat de Ministerraad gelden dat, zo de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet al de adequate grondslag van de vordering tot vernietiging vormen, het Hof die artikelen niet kan interpreteren zonder acht te slaan op de andere grondwettelijke bepalingen.

A.6.3. De Franse Gemeenschapsexecutieve betoogt eveneens dat de mogelijkheid die bij artikel 21 aan de inwoners van Komen-Waasten en Voeren wordt geboden om bij parlamentsverkiezingen respectievelijk te Heuvelland en te Aubel te stemmen ertoe strekt de communautaire vrede in die gemeenten te herstellen. Dat systeem zou geenszins tot gevolg hebben dat het gewaarborgde stemgeheim in gevaar gebracht wordt, omdat de kiezer vrij en in het geheim zijn kandidaat kan kiezen.

A.6.4. De Vlaamse Executieve laat gelden dat uit de parlementaire voorbereiding van artikel 6bis van de Grondwet blijkt dat het artikel niet doelt op taalminderheden of louter politieke minderheden. Het middel zou derhalve grondslag missen in zoverre het tweede, vierde en vijfde onderdeel ervan ertoe zou strekken de in artikel 6bis van de Grondwet vervatte waarborgen tot taalminderheden uit te breiden.

Bovendien is het betoog van de verzoekers naar het oordeel van de Vlaamse Executieve niet relevant omdat de artikelen 47 en 48 van de Grondwet immers op 7 juli 1988 precies zijn gewijzigd om de in het tweede onderdeel van het middel bestreden bepalingen te kunnen invoeren.

A.6.5. Voor de Waalse Gewestexecutieve is de bij artikel 21 van de aangevochten wet ingevoerde mogelijkheid in geen enkel opzicht discriminerend, aangezien zij voor alle kiezers van de betrokken gemeenten openstaat.

De mogelijkheid zou evenmin het stemgeheim schenden omdat een beroep erop enkel ten gevolge heeft dat de keuze van het kiescollege kenbaar wordt gemaakt, welke keuze niet kan worden gelijkgesteld met de aanwijzing van de kandidaat aan wie de kiezer zijn stem verleent.

A.6.6. In hun memorie van antwoord verklaren de verzoekers en de heren Gobeyn en Van De Walle dat de kiezer, die in een stelsel van verplichte stemming gedwongen wordt openlijk zijn kiescollege te kiezen, publiekelijk uiting zal dienen te geven aan een wezenlijk bestanddeel van zijn stem.

Naar hun mening kan de gedifferentieerde behandeling van de enkele inwoners van Komen-Waasten en Voeren geen grondwettelijk toelaatbare verantwoording vinden indien die verantwoording de schending impliceert van een ander artikel van de Grondwet.

Derde onderdeel

A.7.1.1. Het derde onderdeel van het middel luidt als

volgt :

"Doordat de artikelen 3, 9, 10, 12, eerste lid, 15 en 17 van de bestreden wet van 9 augustus 1988 alsmede de artikelen 2 en 3 van de bestreden wet van 8 augustus 1988 aan de zes gemeenten met een speciale taalregeling bedoeld in artikel 7 van de wetten op het gebruik van de talen in bestuurszaken, gecoördineerd op 18 juni 1966, alsmede aan de gemeenten Komen-Waasten en Voeren een aantal uitzonderlijke rechtsregels opleggen betreffende onder meer de directe verkiezing van de schepenen en de leden van de raad voor maatschappelijk welzijn en met betrekking tot de consensusprocedure die bij de beraadslagingen van het schepencollege en van de raad voor maatschappelijk welzijn moet worden in acht genomen;

terwijl die rechtsregels het gelijkheidsbeginsel schenden en een onverantwoorde discriminatie inhouden van de twee bedoelde gemeenten, inzonderheid de gemeente Komen-Waasten, - en derhalve aan de mandatarissen alsmede aan de inwoners ervan nadeel toebrengen - ten opzichte van de andere gemeenten van het Rijk, met name de andere gemeenten met een speciale taalregeling;

zodat die wettelijke bepalingen met de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet strijden en vernietigd moeten worden".

A.7.1.2. In de toelichting bij het onderdeel stellen de verzoekers dat de bedoelde regels en procedures in de betrokken gemeenten tot de beperking zouden leiden van de werking van de gemeentelijke autonomie en het democratiebeginsel, krachtens welke het gemeentebeleid wordt vastgesteld door een politieke meerderheid die vrij uit de gemeenteraad tot stand komt.

Die rechtsregels en procedures zouden eveneens discriminerend zijn voor de politieke mandatarissen en voor de inwoners van de gemeente, in zoverre zij het besturen van de gemeente op onverantwoorde wijze onnoemelijk ingewikkelder zouden maken dan in andere gemeenten van het Rijk, met name de gemeenten met een speciale taalregeling.

Die regels en procedures zouden tenslotte de burgemeesters en schepenen discrimineren omdat zij het zonder objectieve verantwoording de gemeenteraden mogelijk zouden maken bevoegdheden uit te oefenen die elders aan het college van burgemeester en schepenen toekomen.

Volgens de verzoekers kunnen die regels en procedures slechts worden verantwoord voor de gemeenten waar een uitzonderlijke toestand heerst, wat niet het geval is met de gemeente Komen-Waasten, waar de toestand niet verschilt van de toestand in de andere niet bij de wet bedoelde gemeenten met een speciale taalregeling of waar de toestand niet van die aard is dat hij die uitzonderlijke regels en procedures verantwoordt.

Bovendien zou de rechtstreekse verkiezing van de

schepenen en de consensusprocedure de schepenen in feite tot een onvrijwillige samenwerking dwingen, wat kennelijk discriminerend zou zijn. De aangevochten bepalingen zouden dan ook een schending inhouden van de artikelen 11 en 14 van het Europees verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden.

A.7.2. De Ministerraad stelt vast dat verzoekers aanvoeren dat de rechtstreekse verkiezing van de schepenen en de leden van de raad voor maatschappelijk welzijn en de consensusregel de gemeentelijke autonomie en de democratie aantasten.

In verband daarmee betoogt de Ministerraad dat de rechtstreekse verkiezing van de schepenen volgens het stelsel van de evenredige vertegenwoordiging volkomen in overeenstemming is met de artikelen 25, 31 en 108 van de Grondwet, welke overigens aan het Hof niet ter toetsing staan.

Bovendien zou het bekritiseerde kiesstelsel voorkomen in andere landen met een democratische traditie, met name in Nederland en Zwitserland, zodat de door de verzoekers beschreven rechtsgevolgen onjuist zouden zijn.

Volgens de Ministerraad kan de beweerde schending van de artikelen 11 en 14 van het Europees verdrag voor de bescherming van de rechten van de mens, ook al zou zij vaststaan, enkel leiden tot niet-toepassing - beslissing waartoe het Hof niet bevoegd is - en niet tot vernietiging, de enig mogelijke beslissing gelet op artikel 1 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof.

Tenslotte merkt de Ministerraad op dat de verzoekers van mening zijn dat de betwiste regels en procedures slechts dan toelaatbaar zijn wanneer aan een uitzonderlijke toestand het hoofd moet worden geboden. Naar de zienswijze van de Ministerraad is de wetgever niet gehouden het ontstaan van moeilijkheden af te wachten om op te treden en dient deze veeleer de gepaste maatregelen te nemen om te voorkomen dat zich zulke uitzonderlijke toestanden ontwikkelen als de verzoekers voor ogen staan.

A.7.3. In antwoord op de memorie van de heren Gobeyn en Van De Walle laat de Ministerraad gelden dat door de in de toelichting bekritiseerde uitbreiding van de bevoegdheid van de gemeenteraad het middel op dit punt irrelevant wordt ten aanzien van de heren Gobeyn en Van De Walle, die juist in hun hoedanigheid van gemeenteraadslid in rechte treden.

A.7.4. Voor de Franse Gemeenschapsexecutieve is dit onderdeel van het middel bij ontstentenis van belang niet-ontvankelijk. Het staat niet aan de verzoekers zich op te werpen als rechter van de conflictsituaties waarin het aangevochten systeem de inwoners van de betrokken gemeenten zou kunnen verwickelen.

In ieder geval zou het argument in verband met de

schending van het Europees verdrag voor de rechten van de mens buiten de bevoegdheid van het Hof vallen.

A.7.5. De Waalse Gewestexecutieve doet opmerken dat de verzoekers tegen de betwiste regels inbrengen dat ze een onverantwoorde discriminatie in het leven roepen tussen de bij de wet bedoelde gemeenten en de andere gemeenten van het land. In dat opzicht zou het middel bij ontstentenis van belang bij de verzoekers niet-ontvankelijk zijn.

Volgens de Waalse Gewestexecutieve komt in de consensusvereiste die aan het college wordt opgelegd de duidelijke wil tot uiting om alle politieke stromingen in de gemeente aan de besluitvorming te laten deelnemen. Deze doelstelling zou terug te vinden zijn in de bij ontstentenis van consensus voorgeschreven procedure : in dat geval bepaalt de wet dat de aangelegenheid voor de gemeenteraad wordt gebracht, die het meest representatieve orgaan voor de bevolking zou zijn. De verantwoording van de betwiste regels zou liggen in de zorg te voorkomen dat beslissingen worden genomen waar een aanzienlijk deel van de inwoners van de betrokken gemeenten niet kan achter staan.

De Waalse Gewestexecutieve laat tenslotte, evenals de Ministerraad en de Franse Gemeenschapsexecutieve in hun respectieve memories, gelden dat de behandeling van het argument in verband met de schending van het Europees verdrag voor de rechten van de mens niet tot de bevoegdheid van het Hof behoort.

A.7.6. In hun memorie van antwoord betogen de verzoekers en de heren Gobeyn en Van De Walle dat aan de gemeentelijke autonomie afbreuk wordt gedaan in zoverre de bestreden regels van die aard zijn dat zij de werking van het college van burgemeester en schepenen verlammen en de beslissingsbevoegdheid dientengevolge doen overgaan op de toezichthoudende overheid, of althans op het minder vlot werkend beslissingsorgaan dat de gemeenteraad is.

De evenredige samenstelling van een collegiaal orgaan en de consensusregel zouden in het Belgisch publiekrecht nooit tegelijk zijn toegepast omdat de wetgever er zich altijd van bewust is geweest dat de gelijktijdige toepassing van beide regels noodgedwongen tot de lamlegging van het orgaan zou leiden.

Volgens verzoekers en de heren Gobeyn en Van De Walle is het argument in verband met de Nederlandse en Zwitserse voorbeelden irrelevant omdat in die landen het systeem voor alle, en niet voor enkele willekeurig uitgekozen, gemeenten geldt. Bovendien blijkt uit die voorbeelden niets anders dan dat daar een andere opvatting over gemeentelijke autonomie heerst dan in België.

Ook zouden de bestreden bepalingen die, afzonderlijk genomen, de artikelen 25, 31 en 108 van de Grondwet niet schenden, met die artikelen toch in tegenspraak zijn, wanneer men die leest samen met de artikelen 6 en 6bis van

de Grondwet.

Tenslotte zou het onverantwoorde karakter van de discriminatie volgens de verzoekers en de heren Gobeyn en Van De Walle duidelijk blijken wanneer de door de wetgever nagestreefde doelstelling - de twee gemeenschappen bij het bestuur van de gemeente betrekken - met de verkiezingsresultaten wordt vergeleken. Komen-Waasten telt noch een Nederlandstalige schepen, noch een Nederlandstalig gemeenteraadslid.

Vierde onderdeel

A.8.1.1. Het vierde onderdeel van het middel luidt als volgt :

"Doordat de artikelen 16 en 19 van de bestreden wet van 9 augustus 1988 verplichtingen inzake taalkennis opleggen aan de burgemeester en schepenen, voorzitter en leden van de raad voor maatschappelijk welzijn van de gemeenten met een speciale taalregeling met uitzondering van de gemeenten bedoeld in artikel 8, 1° en 2°, van de gecoördineerde bestuursstaalwetten;

terwijl met name uit de jurisprudentie van Uw Arbitragehof, bijvoorbeeld uit de arresten nr. 17 van 26 maart 1986 en nr. 70 van 14 december 1988 volgt dat de nationale wetgever alleen bevoegd is 'om de verkiesbaarheidsvoorwaarden voor overheidsmandatarissen te regelen, zowel rechtstreeks, als door het opleggen van voorwaarden die, hoewel voorgesteld als voorwaarde voor de uitoefening van of de toegang tot een openbaar mandaat, wegens hun aard, dienen te worden beschouwd als gelijkwaardig aan werkelijke verkiesbaarheidsvoorwaarden. Dit is het geval voor de talenkennis van een overheidsmandataris';

dat de artikelen 16 en 19 van de bestreden wet weliswaar onbetwistbaar tot de bevoegdheid van de nationale wetgever behoren, maar het gelijkheidsbeginsel schenden en discriminerend zijn in zoverre zij, zonder toelaatbare objectieve reden, slechts voor een beperkt aantal gemeenten gelden (acht). De mandatarissen ervan worden dus gestraft vergeleken met de mandatarissen van de gemeenten waarop de bestreden wetgeving niet van toepassing is.

zodat die wetsbepalingen strijdig zijn met de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet en vernietigd moeten worden".

A.8.1.2. In de toelichting bij het onderdeel geven de verzoekers te kennen dat die discriminatie des te minder begrijpelijk is daar de verkiesbaarheidsvoorwaarden in verband met de taalkennis opgelegd worden in gemeenten waar een grote minderheid, en soms zelfs een meerderheid, van kiezers een andere taal spreekt dan de opgelegde, terwijl geen voorwaarde van taalkennis wordt gesteld in gemeenten waar zulk een minderheid niet bestaat.

A.8.2. Voor de Ministerraad vinden de betwiste artikelen grondslag in de artikelen 3bis, 4 en 108 van de Grondwet en stellen ze strikt genomen geen nieuwe verkiesbaarheidsvoorwaarden in.

Goed beschouwd wordt ten aanzien van rechtstreeks gekozen mandatarissen geen voorwaarde van taalkennis opgelegd omdat de wetgever die voorwaarde stelt en haar meteen juris et de jure vervuld acht.

Volgens de Ministerraad hebben verzoekers zelf in hun toelichting bij het onderdeel het objectieve criterium aangehaald waarop het gemaakte onderscheid berust. De wetgever zou rekening gehouden hebben met het naast elkaar bestaan van de twee taalgemeenschappen in de bij de bestreden bepalingen bedoelde gemeenten.

A.8.3. Afgezien van de bewering dat de bestreden bepalingen geen nieuwe verkiesbaarheidsvoorwaarde opleggen, geven de Franse Gemeenschapsexecutieve en de Waalse Gewestexecutieve in verband met dat onderdeel van het middel analoge overwegingen te kennen als de Ministerraad.

A.8.4. In hun memorie van antwoord laten de verzoekers en de heren Gobeyn en Van De Walle gelden dat het vermoeden van taalkennis niet onweerlegbaar is voor de burgemeesters en de voorzitters van de openbare centra voor maatschappelijk welzijn, behoudens diegenen die hun ambt tussen 1983 en 1989 tijdens ten minste drie jaar hebben uitgeoefend. De stelling van de andere partijen dat er gelet op de ingevoerde vermoedens geen werkelijke voorwaarde zou zijn, zou dus geen stand houden.

Vijfde onderdeel

A.9.1.1. Het vijfde onderdeel van het middel luidt als volgt :

"Doordat de artikelen 16 en 19 van de bestreden wet van 9 augustus 1988 verplichtingen inzake taalkennis opleggen aan de burgemeester, schepenen en voorzitter, leden van de raad voor maatschappelijk welzijn van de gemeenten met een speciale taalregeling met uitzondering van de gemeenten bedoeld in artikel 8, 1° en 2°, van de gecoördineerde bestuursstatuutwetten;

terwijl die bepalingen, met betrekking tot het aan iedere staatsburger toegekende recht om de kandidaat van zijn keuze te kiezen en het aan iedere staatsburger toegekende recht op toegang tot overheidsmandaten, een discriminatie inhouden op grond van de taal, ja zelfs op grond van het behoren tot een nationale minderheid;

zodat die wettelijke bepalingen met de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet strijden en vernietigd moeten worden".

A.9.1.2. In de toelichting bij het onderdeel betogen de verzoekers dat de artikelen 16 en 19 van de bestreden wet niet alleen een discriminatie inhouden van de mandatarissen van de verschillende gemeenten - onderwerp van het vierde onderdeel -, maar ook discriminatoir zijn ten opzichte van de kiezers en de kandidaten voor een overheidsmandaat.

Naar de mening van de verzoekers houdt het vereiste van taalkennis waaraan de toegang tot en de uitoefening van een overheidsmandaat wordt onderworpen wat de kies- en verkiesbaarheidsrechten betreft een discriminatie in op grond van de taal en op grond van het behoren tot een nationale minderheid.

A.9.2. Volgens de Ministerraad, de Franse Gemeenschapsexecutieve en de Waalse Gewestexecutieve valt dit onderdeel met het voorgaande samen en geeft het aanleiding tot dezelfde opmerkingen.

De Ministerraad voegt eraan toe dat de bestreden vereisten inzake taalkennis geenszins verhinderen dat de burgers de kandidaten van hun keuze vrij kiezen of zich, al even vrij, kandidaat kunnen stellen, vooral als men rekening houdt met de bij de wet ingevoerde vermoedens.

A.9.3. In hun memorie van antwoord laten de verzoekers en de heren Gobeyn en Van De Walle gelden dat niet alle mandatarissen door een onweerlegbaar vermoeden worden beschermd en dat de wetgever althans voor degenen die niet zouden worden beschermd een verkiesbaarheidsvoorwaarde heeft ingesteld die niet wordt opgelegd aan degenen die in andere gemeenten met eenzelfde mandaat zijn bekleed.

Zesde onderdeel

A.10.1. Het zesde onderdeel van het middel luidt als volgt :

"Doordat de aangevochten wet in haar geheel een onderscheid maakt tussen de verschillende gemeenten van het Rijk zowel in het statuut van de mandatarissen ervan als in de rechtsregels die de werking ervan beheersen;

terwijl dat onderscheid, inzonderheid wat de gemeente Komen-Waasten betreft, niet berust op objectieve criteria met inachtneming van een uitzonderlijke toestand op grond waarvan zou kunnen worden afgeweken van de algemeen voor alle gemeenten van het Rijk geldende regels;

zodat de bestreden wet, althans wat de gemeente Komen-Waasten betreft, klaarblijkelijk een onverantwoorde discriminerende toestand scheidt, strijdig met het grondwettelijke gelijkheidsbeginsel, en althans in dat opzicht moet worden vernietigd".

A.10.2. De Ministerraad leidt uit het arrest nr. 45 van 20 januari 1988 af dat het Hof zou hebben geoordeeld dat

in de organisatie van lokale instellingen differentiaties kunnen worden aangebracht, en betoogt dat de differentiaties voortvloeiend uit de aangevochten wet niet discriminerend zijn nu zij op objectieve criteria steunen.

Die zouden bestaan in de koppeling die de wetgever sedert 1962 tussen de gemeenten Komen-Waasten en Voeren heeft willen tot stand brengen, verantwoord door het feit dat de twee gemeenten in een vergelijkbare objectieve situatie zouden hebben verkeerd, namelijk een situatie waarbij op eenzelfde gemeentelijk grondgebied inwoners van twee taalgemeenschappen samenleven, wat moeilijkheden kan opleveren die zich inderdaad zouden hebben voorgedaan.

A.10.3. Wat dit onderdeel van het middel betreft, verklaart de Franse Gemeenschapsexecutieve dat zij zich aansluit bij de opmerkingen in de memorie van de Ministerraad.

A.10.4. De Vlaamse Executieve stelt dat er objectieve criteria bestaan aan de hand waarvan de gemeenten Komen-Waasten en Voeren aan een bijzondere regeling kunnen worden onderworpen.

A.10.5. De Waalse Gewestexecutieve leidt uit de formulering van het onderdeel af dat het niet-ontvankelijk is bij ontstentenis van belang, aangezien de aangevoerde benadeling, namelijk een algemene discriminatie ditmaal, enkel de onderhavige gemeente treft en niet de verzoekers in hun hoedanigheid van inwoners of mandatarissen van die gemeente.

Subsidiair verwijst de Waalse Gewestexecutieve, wat de grond van de zaak betreft, naar de argumentatie van de Ministerraad.

Tweede middel

A.11. Het tweede middel voert schending aan van artikel 59bis, § 4, tweede lid, van de Grondwet. Het bestaat uit twee onderdelen.

Eerste onderdeel

A.12.1.1. Het eerste onderdeel van het middel luidt als volgt :

"Doordat de artikelen 16 en 19 van de bestreden wet van 9 augustus 1988, die verplichtingen inzake taalgebruik opleggen aan de burgemeester en de schepenen, voorzitter en leden van de raad voor maatschappelijk welzijn van de gemeenten met een speciale taalregeling met uitzondering van de gemeenten bedoeld in artikel 8, 1° en 2°, van de gecoördineerde bestuurstaalwetten, bij een met een gewone meerderheid aangenomen wet zijn goedgekeurd;

terwijl artikel 59bis, § 4, tweede lid, van de Grondwet

bepaalt dat voor de gemeenten met een speciale taalregeling het gebruik van de talen in bestuurszaken moet worden geregeld bij een wet aangenomen met de meerderheid bepaald in artikel 1, laatste lid, van de Grondwet;

zodat die bepalingen strijdig zijn met artikel 59bis, § 4, tweede lid, van de Grondwet en vernietigd moeten worden".

A.12.1.2. In de toelichting bij het onderdeel beweren de verzoekers dat de bestreden bepalingen tweërlei behelzen, namelijk een verkiesbaarheidsvoorwaarde invoeren en verplichtingen opleggen inzake taalkennis bij de uitoefening van sommige politieke mandaten.

Uit de aangevochten artikelen zou blijken dat de bedoelde mandatarissen niet alleen de taal van het taalgebied moeten kennen, maar ze ook bij het verrichten van al hun handelingen moeten gebruiken.

A.12.2. De Ministerraad betoogt dat de vordering niet kan worden gerekend tot een van de twee gevallen, bepaald bij artikel 1 van de bijzondere wet van 6 januari 1989, waarin het Hof zijn bevoegdheid om een rechtsnorm te vernietigen vermag uit te oefenen.

De grondwettelijke bepaling waarop het middel berust wordt immers kennelijk niet beoogd bij artikel 1, 2°, van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof.

Doordat deze grondwetsbepaling in een bijzondere procedure voor het aannemen van een wet voorziet, zou zij evenmin een bevoegdheidsverdelende regel zijn waaraan de wet krachtens artikel 1, 1°, van de bijzondere wet voormeld getoetst zou kunnen worden; de bepaling verleent immers niet aan de ene wetgever boven de andere de bevoegdheid om de bij de bepaling beoogde wettelijke norm aan te nemen.

De Ministerraad is overigens van oordeel dat aan het Hof geen formele grondwettigheidstoetsing toekomt.

Het middel zou niet-ontvankelijk zijn of buiten de bevoegdheid van het Hof liggen.

A.12.3. Afgezien van het bezwaar betreffende de formele grondwettigheidstoetsing ontwikkelen de Franse Gemeenschapsexecutieve en de Waalse Gemeenschapsexecutieve in hun respectieve memories een vergelijkbare argumentatie als die van de Ministerraad en verzoeken het Hof zich ten aanzien van het middel onbevoegd te verklaren.

A.12.4. In zijn memorie van antwoord betoogt de Ministerraad dat de verzoekers en de heren Gobeyn en Van De Walle niet van een belang bij het middel doen blijken.

Naar de mening van de Ministerraad zou de voldoening

over een tekst te beschikken die is aangenomen overeenkomstig artikel 59bis, § 4, tweede lid, van de Grondwet, op zich geen belang opleveren. Bovendien zou het middel, al was het gegrond, niet noodzakelijk tot een wet kunnen leiden die gunstiger uitvalt dan de bestreden wet.

Hoe dan ook zou het middel niet ontvankelijk zijn om de in de eerste memorie opgegeven redenen.

A.12.5. In hun memorie van antwoord laten de verzoekers en de heren Gobeyn en Van De Walle gelden dat artikel 59bis van de Grondwet als een geheel moet worden beschouwd.

Artikel 59bis, § 4, tweede lid, van de Grondwet zou, wat sommige gemeenten betreft, de bevoegdheid voor de bij artikel 59bis, § 3, van de Grondwet aan de Gemeenschappen toegewezen aangelegenheden hebben overgeheveld van de gemeenschapswetgever naar de nationale wetgever, die met de in artikel 1, laatste lid, van de Grondwet vastgestelde meerderheid beslist. Dus zou het onbetwistbaar om een bevoegdheidsverdelende regel gaan.

Tweede onderdeel

A.13.1.1. Het tweede onderdeel van het middel luidt als volgt :

"Doordat de bepalingen van de bestreden wet van 9 augustus 1988 betreffende de uitoefening van het toezicht op de gemeenten Komen-Waasten en Voeren - en althans de artikelen 2, 4, 5, 6, 7, 12, 13, 14 en 18 - bij een met gewone meerderheid aangenomen wet zijn goedgekeurd;

terwijl die bepalingen de noodzakelijke aanvulling vormden van de artikelen 16 en 19 van de bestreden wet van 9 augustus 1988, en derhalve, krachtens artikel 59bis, § 4, tweede lid, van de Grondwet, moesten worden goedgekeurd bij een wet aangenomen met de meerderheid bepaald in artikel 1, laatste lid, van de Grondwet;

zodat die bepalingen strijdig zijn met artikel 59bis, § 4, tweede lid, van de Grondwet en vernietigd moeten worden".

A.13.1.2. In de toelichting bij het onderdeel geven de verzoekers als hun mening te kennen dat de bestreden bepalingen er hoofdzakelijk toe strekken de artikelen 16 en 19 van de wet van 9 augustus 1988 aan te vullen en dat de bepalingen derhalve, wat die doelstelling betreft, tevens de wetgeving op het gebruik der talen in bestuurszaken wijzigen.

A.13.2. De Ministerraad betoogt dat artikel 59bis, § 4, tweede lid, van de Grondwet volstrekt niet op de wettelijke bepalingen betreffende de uitoefening van het administratief toezicht doelt.

De bij deze grondwetsbepaling vereiste meerderheid, die van het gewone recht inzake de aanneming van wetten afwijkt, dient strikt te worden geïnterpreteerd en kan dan ook niet worden vereist in andere gevallen dan die welke uitdrukkelijk worden beoogd.

Volgens de Ministerraad is het middel in zijn geheel niet-ontvankelijk of ligt het buiten de bevoegdheid van het Hof; het tweede onderdeel van het middel is alleszins ongegrond.

A.13.3. De Franse Gemeenschapsexecutieve concludeert uit vergelijkbare overwegingen als die van de Ministerraad in dezelfde zin als deze laatste.

- B -

Over de omvang van de vordering

B.1. In het dispositief van hun verzoekschrift vragen de verzoekers de totale vernietiging van de voormelde wet van 9 augustus 1988 alsmede de vernietiging van de artikelen 2 en 3 van de voormelde wet van 8 augustus 1988.

Tegen de artikelen 1 en 8 van de wet van 9 augustus 1988 wordt evenwel geen enkele grief aangevoerd. Bovendien blijkt uit de uiteenzetting van de middelen dat de vernietiging van de aangevochten bepalingen enkel gevorderd wordt in de mate dat die op de gemeente Komen-Waasten toepasselijk zijn.

Het onderwerp van het beroep is dus beperkt tot de vernietiging van de artikelen 2 tot 7 en 9 tot 31 van de wet van 9 augustus 1988 en de artikelen 2 en 3 van de wet van 8 augustus 1988 in zoverre die bepalingen op de gemeente Komen-Waasten toepasselijk zijn.

Over de ontvankelijkheid

Wat betreft het belang van de verzoekers

B.2.1. Artikel 107ter van de Grondwet bepaalt : "... de zaak kan bij het Hof aanhangig worden gemaakt door iedere bij wet aangewezen overheid, door ieder die doet blijken van een belang of prejudicieel, door ieder rechtscollege".

Naar luid van artikel 2, 2°, van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof kunnen de beroepen tot vernietiging worden ingesteld "door iedere natuurlijke of rechtspersoon die doet blijken van een belang ...".

De voormelde bepalingen vereisen dus dat de verzoekende partij die een natuurlijke of rechtspersoon is, van een belang doet blijken om voor het Hof in rechte te treden.

Van het vereiste belang doet blijken iedere persoon wiens rechtssituatie door de bestreden norm rechtstreeks en ongunstig zou kunnen worden geraakt.

B.2.2. Het vereiste belang moet worden beoordeeld met inachtneming van de verschillende hoedanigheden waarop de verzoekende partijen zich beroepen, met name die van gemeentemandataris en die van kiezer.

Het belang van de verzoekende partijen in hun hoedanigheid van gemeentemandataris

B.3.1. Artikel 2 vervangt het eensluidend advies van de bestendige deputatie door het advies van de provinciegouverneur op eensluidend advies van het college van provinciegouverneurs in geval van benoeming van de burgemeester buiten de gemeenteraad om. Die bepaling raakt de rechtssituatie van de verzoekende partijen niet rechtstreeks. Hun beroep ten aanzien van die bepaling is dus niet ontvankelijk.

B.3.2. Artikel 3 voorziet in de rechtstreekse verkiezing van de schepenen. Het ontzegt de gemeenteraadsleden van Komen-Waasten het recht om de kandidaten voor dat ambt voor te dragen en tot hun verkiezing over te gaan. De door de verzoekers in hun hoedanigheid van gemeenteraadsleden ingestelde vordering tot vernietiging van dat artikel, dat hen rechtstreeks en ongunstig raakt, is ontvankelijk.

B.3.3. Artikel 4 vervangt, wat de afzetting en de schorsing van de schepenen betreft, het advies van de bestendige deputatie door het advies van het college van provinciegouverneurs. De vordering van de verzoekers die zich beroepen op de hoedanigheid van schepenen en strekkende tot vernietiging van die bepaling is ontvankelijk, doordat de doorgevoerde wijzigingen hun situatie rechtstreeks en nadelig kunnen raken.

B.3.4. De artikelen 5 tot 7 van de wet van 9 augustus 1988 hebben betrekking op het administratief toezicht.

De gemeentemandatarissen zijn rechtstreeks betrokken bij het gevolg dat gegeven wordt aan de beslissingen van het orgaan waarvan zij deel uitmaken (gemeenteraadsleden, leden van het college van burgemeester en schepenen).

Een zelfde belang bestaat voor de burgemeester, wanneer hij optreedt als individuele bestuursautoriteit.

De bestreden bepalingen kunnen de toestand van de verzoekers nadelig beïnvloeden omdat zij de toezichtsprocedure omslachtiger kunnen maken.

B.3.5. Artikel 9 voert het consensusbeginsel in voor de besluitvorming in het college van burgemeester en

schepenen en bepaalt dat bij gebrek aan consensus de zaak door de gemeenteraad wordt beslecht. Dat artikel raakt de situatie van de leden van het college rechtstreeks en op ongunstige wijze, doordat het de aan hun functies normaal verbonden prerogatieven aantast.

B.3.6. Artikel 10 bevat bijzondere regels betreffende de aanwijziging van de waarnemende burgemeester wanneer geen burgemeester is benoemd na een algehele vernieuwing van de gemeenteraad. Die bepaling raakt alleen de uittredende burgemeester rechtstreeks (artikelen 4 en 14 van de nieuwe gemeentewet). Nu geen van de verzoekers melding maakt van die hoedanigheid, is het beroep tot vernietiging ten aanzien van die bepaling niet ontvankelijk.

B.3.7. De artikelen 11 tot 18 van de wet van 9 augustus 1988 wijzigen de organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn.

Die bepalingen betreffen het statuut van de leden van de raden voor maatschappelijk welzijn. Aangezien geen van de verzoekende partijen lid is van de raad voor maatschappelijk welzijn van Komen-Waasten, raken de voormelde artikelen, met uitzondering van artikel 11, hen niet rechtstreeks.

Dat artikel 11, naar luid waarvan de leden van de raad voor maatschappelijk welzijn rechtstreeks door de vergadering van de gemeenteraadskiezers worden gekozen, raakt de gemeenteraadsleden rechtstreeks en ongunstig, doordat de voordracht van kandidaten voor het ambt van lid van de raad voor maatschappelijk welzijn hen wordt onttrokken.

De verzoekende partijen die gemeenteraadslid zijn, doen derhalve ook van het vereiste belang blijken om de wettelijke bepalingen aan te vechten die artikel 11 aanvullen, te weten artikel 12 van de wet van 9 augustus 1988, dat handelt over de geschillen gerezen bij de rechtstreekse verkiezing van de raad voor maatschappelijk welzijn, en de artikelen 2 en 3 van de wet van 8 augustus 1988 die het model van de stembiljetten van de gemeenteraadsverkiezingen wijzigen, rekening houdend met de gelijktijdige verkiezing van de leden van de raad voor maatschappelijk welzijn.

B.3.8. Artikel 19 vereist dat de gemeentemandatarissen in de gemeenten bedoeld in de artikelen 7 en 8, 3° tot 10°, van de wetten op het gebruik van de talen in bestuurszaken, gecoördineerd op 18 juli 1966, van de taal van het taalgebied waarin hun gemeente gelegen is, de kennis hebben die nodig is om hun functie uit te oefenen; de bepaling stelt daaromtrent vermoedens van taalkennis in.

De verzoekers die de hoedanigheid hebben van gemeentemandataris, worden door die bepaling rechtstreeks en ongunstig geraakt doordat zij een nieuwe voorwaarde voor de uitoefening van gemeentelijke mandaten in het leven roept.

B.3.9. Artikel 20, dat betrekking heeft op de geschillen betreffende de rechtstreekse verkiezing van de gemeenteraadsleden en de schepenen, vult artikel 3 van de wet aan; bijgevolg hebben de verzoekers, als gemeenteraadsleden, belang bij de aanvechting van die bepaling.

B.3.10. De artikelen 21 tot 30 van de wet van 9 augustus 1988 wijzigen het Kieswetboek, de wet tot regeling van de provincieraadsverkiezingen en de wet tot regeling van de gelijktijdige parlements- en provincieraadsverkiezingen.

De bedoelde bepalingen bieden de kiezers die hun kieswoonplaats hebben in de gemeenten Komen-Waasten en Voeren de mogelijkheid om voor de parlementsverkiezingen respectievelijk in Heuvelland en in Aubel te stemmen.

Die bepalingen raken de rechtssituatie van de verzoekers als gemeentemandataris niet rechtstreeks; deze hoedanigheid op zich volstaat niet om hun belang te gronden.

Het belang van de verzoekende partijen in hun hoedanigheid van kiezer

B.4.1. Nu de verzoekers als gemeentemandataris doen blijken van het vereiste belang bij de aanvechting van de artikelen 3, 4, 5, 6, 7, 9, 11, 12, 19 en 20 van de wet van 9 augustus 1988 evenals van de artikelen 2 en 3 van de wet van 8 augustus 1988, is er geen aanleiding om na te gaan of zij bovendien van het vereiste belang doen blijken bij het aanvechten van diezelfde bepalingen in hun hoedanigheid van kiezer woonachtig te Komen-Waasten.

Derhalve moet nog enkel de ontvankelijkheid van het beroep ten aanzien van de artikelen 2, 10, 13 tot 18 en 21 tot 31 van de wet van 9 augustus 1988 worden onderzocht.

B.4.2. Artikel 16 van de wet van 9 augustus 1988 vereist dat de leden van de raad voor maatschappelijk welzijn, van wie artikel 11 de rechtstreekse verkiezing voorschrijft, van de taal van het taalgebied waarin hun gemeente gelegen is, de kennis hebben die nodig is om hun mandaat uit te oefenen en stelt desbetreffend vermoedens in.

In een democratisch systeem zijn de kiezers rechtstreeks geraakt door de voorwaarden waaraan de gekozen mandatarissen moeten voldoen : hun situatie kan ongunstig worden beïnvloed door de bestreden bepaling.

B.4.3. Artikel 17 verplicht tot de oprichting van een vast bureau voor maatschappelijk welzijn in de randgemeenten evenals te Voeren en Komen-Waasten en schrijft voor dat het bureau in die gemeenten rechtstreeks wordt verkozen.

Die bepaling wijzigt de draagwijdte van het stemrecht

inzake het plaatselijk beheer. Zij raakt de verzoekers rechtstreeks als kiezers; daar die maatregel hen evenwel niet ongunstig raakt, is hun beroep ten aanzien van de bedoelde bepaling niet ontvankelijk.

B.4.4. In hun hoedanigheid van kiezer worden de verzoekers niet rechtstreeks geraakt, noch door de artikelen 2 en 10 die respectievelijk betrekking hebben op de aanwijzing van de burgemeester buiten de raad en op het uitoefenen van het ambt van burgemeester na een algehele vernieuwing van de raad, noch door de artikelen 13, 14, 15 en 18 tot wijziging van de procedure wanneer een lid van de raad voor maatschappelijk welzijn niet meer voldoet aan een van de voorwaarden van verkiesbaarheid of in een toestand van onverenigbaarheid terecht komt, van de tuchtprocedure voor de leden van voornoemde raad, en tot wijziging van de procedure tot aanwijzing van de voorzitter ervan en voor het zenden van een bijzondere commissaris.

B.4.5. Artikel 21 biedt de kiezers die in de gemeenten Komen-Waasten en Voeren wonen de mogelijkheid om bij de parlementsverkiezingen respectievelijk in Heuvelland en Aubel te stemmen. De artikelen 22 tot 30 brengen in de kieswetgeving een reeks technische wijzigingen aan met het oog op het verwezenlijken van het in artikel 21 neergelegde doel.

Het kiesrecht is het fundamenteel politiek recht in de representatieve democratie. Elke kiezer heeft er belang bij de vernietiging te vorderen van bepalingen van de kieswet die zijn stemrecht ongunstig kunnen beïnvloeden.

Wat betreft artikel 31

B.5. De bepalingen van artikel 31 van de wet van 9 augustus 1988, die de inwerkingtreding regelen van de bepalingen die eraan voorafgaan, zijn er onlosmakelijk mee verbonden.

Het beroep tot vernietiging van artikel 31 is ontvankelijk in zoverre dat artikel de inwerkingtreding regelt van bepalingen ten aanzien waarvan de verzoekende partijen doen blijken van het vereiste belang.

Over de ontvankelijkheid van de memorie van de heren Gobeyn en Van De Walle

Wat betreft de ontvankelijkheid ratione temporis

B.6.1. Artikel 87, § 2, van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof bepaalt :

"Wanneer het Arbitragehof uitspraak doet op beroepen tot vernietiging als bedoeld in artikel 1, kan ieder die van een belang doet blijken, zijn opmerkingen in een memorie aan het Hof richten binnen dertig dagen na de bekendmaking

voorgeschreven in artikel 74. Hij wordt daardoor geacht partij in het geding te zijn".

Die bepaling laat eenieder die van een belang doet blijken toe een memorie in te dienen wanneer bij het Hof een beroep tot vernietiging wordt ingesteld. Een dergelijke memorie moet worden ingediend binnen dertig dagen na de bekendmaking in het Belgisch Staatsblad van het bericht dat de identiteit van de verzoeker en het onderwerp van het beroep aangeeft. De memorie is niet onderworpen aan enige andere voorwaarde *ratione temporis* en kan eventueel worden ingediend na verstrijken van de termijn van zes maanden bedoeld in artikel 3, § 1, van de wet van 6 januari 1989.

De "memorie tot tussenkomst" van de heren Gobeyn en Van De Walle is *ratione temporis* ontvankelijk.

Wat betreft het belang van de heren Gobeyn en Van De Walle

B.6.2. In hun memorie wijzen de heren Gobeyn en Van De Walle op hun hoedanigheid van gemeenteraadslid van Komen-Waasten en verklaren zij hetzelfde belang te hebben als de verzoekers om de vernietiging van de twee aangevochten wetten te vorderen.

Het belang van de heren Gobeyn en Van De Walle valt samen met dat van de verzoekers. Zij doen van een belang blijken in de mate dat de verzoekers in hun hoedanigheid van gemeenteraadslid ervan doen blijken.

Ten gronde

Over het eerste middel in zijn geheel genomen

B.7. Het eerste middel voert in zijn geheel genomen schending aan van de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet. Volgens de verzoekers zouden de bijzondere regels waarin de aangevochten wet voor de gemeente Komen-Waasten voorziet met die bepalingen in strijd zijn.

Draagwijdte van de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet

B.8. De grondwettelijke regels van de gelijkheid der Belgen voor de wet en van de niet-discriminatie sluiten niet uit dat een verschil in behandeling volgens bepaalde categorieën van personen zou worden ingesteld, in zover het criterium van onderscheid op objectieve en redelijke wijze kan worden verantwoord. Een dergelijke verantwoording moet worden beoordeeld met betrekking tot het doel en de gevolgen van de ter beoordeling staande norm; het gelijkheidsbeginsel is geschonden wanneer vaststaat dat de aangewende middelen redelijkerwijze niet evenredig zijn met het beoogde doel.

Algemeen doel van de aangevochten wetgeving

B.9.1. Volgens de auteurs van het ontwerp dat tot de bestreden wet heeft geleid, is het algemeen doel van die wet de pacificatie tussen de gemeenschappen te verzekeren. Dat doel wordt nagestreefd door het uitvaardigen van bepalingen op het vlak van het gemeentebestuur en de verkiezingen die van die aard zijn dat zij het bestuur van de gemeenten met een speciaal taalstatuut vergemakkelijken, tegenstellingen tussen de gemeenschappen vermijden, een harmonieuze deelneming van de taalmeerderheden en -minderheden aan het beheer van de gemeente toelaten en aan bepaalde wensen van taalminderheden tegemoetkomen.

B.9.2. De in aanmerking genomen formule is een complex geheel van regels die ertoe strekken de "pacificatie" te verzekeren in de betrekkingen tussen de Vlaamse en de Franse gemeenschap in hun geheel genomen.

Door aan Komen-Waasten dezelfde regels als aan Voeren op te leggen, heeft de wetgever, met het oog op het verwezenlijken van een evenwicht tussen de Gemeenschappen, een symmetrie willen tot stand brengen door een gelijke behandeling van een taalgrensgemeente uit het Franse taalgebied en van een taalgrensgemeente uit het Nederlandse taalgebied.

Het kan worden aanvaard dat het door de bestreden bepalingen gemaakte onderscheid zijn verantwoording vindt in het nagestreefde doel - de beveiliging van een hoger openbaar belang -, in zoverre althans de genomen maatregelen redelijkerwijze kunnen worden aangezien als niet onevenredig met het door de wetgever nagestreefde doel.

De genomen maatregelen zouden met name onevenredig zijn indien het handhaven van een hoger openbaar belang zou worden betracht ten koste van een miskennis van grondbeginselen van de Belgische rechtsorde.

Wat betreft de artikelen 4, 5, 6 en 7

B.10.1. Die bepalingen, die enkel toepasselijk zijn op de gemeenten Voeren en Komen-Waasten, vervangen de tussenkomst van de bestendige deputatie door die van het college van gouverneurs, ingesteld bij artikel 1 van de bestreden wet, inzake schorsing en afzetting van de schepenen (artikel 4) en inzake dwangtoezicht (artikel 6); de bepalingen doen het optreden van de gouverneur afhangen van het eensluidend advies van dat college inzake algemeen toezicht (artikel 5), dwangtoezicht (artikel 6) en inzake bepaalde maatregelen van goedkeuringstoezicht (artikel 7, § 3); ten slotte vervangen zij de bestendige deputatie door de gouverneur die handelt op eensluidend advies van het college wat bepaalde maatregelen van goedkeuringstoezicht betreft (artikel 7, §§ 1 en 2).

B.10.2. Het inschakelen van een taalparitair samengesteld college bij de uitoefening van de eerder vermelde bevoegdheden beantwoordt aan het onder B.9. nader toegelichte algemene doel van de aangevochten wet.

Wel kan het inschakelen van het college in sommige gevallen de procedure omslachtiger maken en tot verlenging leiden van de termijnen waarbinnen de in de artikelen 4, 5, 6 en 7 bedoelde maatregelen kunnen worden aangenomen of definitief worden. Een dergelijke tussenkomst is niet onevenredig met het nagestreefde doel, meer bepaald doordat ze niet strijdig is met de in artikel 108 van de Grondwet neergelegde beginselen.

Derhalve houden de artikelen 4, 5, 6 en 7 geen schending in van de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet.

Wat betreft de artikelen 3, 9 en 20

B.11.1. Artikel 3 voorziet, in afwijking van artikel 2 van de gemeentewet, in de rechtstreekse verkiezing van de schepenen voor de zes randgemeenten en de gemeenten Voeren en Komen-Waasten; artikel 20 betreft de geschillen met betrekking tot die verkiezing.

Artikel 9 anderzijds bepaalt dat in diezelfde gemeenten het college van burgemeester en schepenen bij consensus beslist en dat bij ontstentenis van consensus de zaak aan de gemeenteraad ter beslissing wordt voorgelegd.

B.11.2. De verzoekers stellen, aan de ene kant, dat die bepalingen de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet schenden en, aan de andere kant, dat ze de artikelen 11 en 14 van het Europees verdrag voor de rechten van de mens miskennen doordat zij de schepenen in feite een gedwongen vereniging opleggen waarvan de discriminatoire aard genoegzaam blijkt.

B.11.3. Tot de bij artikel 6bis van de Grondwet aan de Belgen gewaarborgde rechten en vrijheden behoren wel degelijk de rechten en vrijheden die voortvloeien uit internationale verdragsbepalingen die België binden en in de interne rechtsorde toepasselijk zijn gemaakt door een akte van instemming. Dat geldt althans voor de rechten en vrijheden die voortvloeien uit rechtstreeks werkende bepalingen, wat het geval is met artikel 11 van het Verdrag.

B.11.4. Samen genomen beogen de bestreden bepalingen in de eerder genoemde gemeenten de ontwikkeling van harmonieuze betrekkingen tussen leden van de taalmeerderheid en leden van de taalminoriteit, door beide groepen te betrekken bij de uitoefening van de bevoegdheden van het college van burgemeester en schepenen.

Door te bepalen dat de schepenen niet langer op getrapte wijze worden verkozen door de meerderheid van de gemeenteraadsleden maar rechtstreeks door het geheel van de

kiezers volgens het evenredigheidsbeginsel en door te bepalen dat bij ontstentenis van een consensus in het college de beslissing aan de gemeenteraad toekomt, doet de wetgever geen afbreuk aan de beginselen van artikel 108 van de Grondwet.

De bepalingen van de artikelen 3, 9 en 20 kunnen dus niet worden geacht onevenredig te zijn met de in B.9. nader toegelichte algemene doelstelling van de aangevochten wet.

B.11.5. De werkingsmodaliteiten van een publiekrechtelijk collegiaal orgaan vallen op generlei wijze onder de door het Europees verdrag voor de rechten van de mens enkel ten aanzien van privaatrechtelijke rechtspersonen of natuurlijke personen gewaarborgde vrijheid van vereniging.

B.11.6. De artikelen 3, 9 en 20 houden derhalve geen schending in van de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet, noch van die artikelen samen gelezen met artikel 11 van het Europees verdrag voor de rechten van de mens.

Wat betreft de artikelen 11 en 12 van de wet van 9 augustus 1988 alsmede de artikelen 2 en 3 van de wet van 8 augustus 1988

B.12.1. Artikel 11 van de bestreden wet voorziet, voor de enkele rand-gemeenten en de gemeenten Komen-Waasten en Voeren, in de rechtstreekse verkiezing van de leden van de raad voor maatschappelijk welzijn. Artikel 12 betreft de geschillen met betrekking tot deze verkiezing en de artikelen 2 en 3 van de wet van 8 augustus 1988 wijzigen het model van de stembiljetten van de gemeenteraadsverkiezingen, rekening houdend met de gelijktijdige verkiezing van de leden van de raad voor maatschappelijk welzijn. In de andere gemeenten van het Rijk worden de leden van de raad voor maatschappelijk welzijn op getrapte wijze verkozen door de gemeenteraad.

B.12.2. In de voormelde gemeenten maakt de invoering van de rechtstreekse verkiezing voor de aanwijzing van de leden van de raad voor maatschappelijk welzijn, in plaats van de getrapte verkiezing, de deelneming van gekozenen van de taalminderheid in de raad in hoge mate waarschijnlijker. Aldus wordt tegemoet gekomen aan het streven naar het betrekken van de taalminderheid bij het beheer van de lokale belangen.

B.12.3. De bepalingen van artikel 11 beantwoorden aan de onder B.9. nader toegelichte algemene doelstelling van de aangevochten wet; zij zijn met die doelstelling niet onevenredig. Hetzelfde geldt voor artikel 12 van de bedoelde wet en de artikelen 2 en 3 van de wet van 8 augustus 1988.

Die bepalingen houden derhalve geen schending in van de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet.

Wat betreft de artikelen 16 en 19

B.13.1. De artikelen 16 en 19 van de aangevochten wet betreffen respectievelijk de taalkennis van de voorzitters en van de leden van de raad voor maatschappelijk welzijn alsmede die van de burgemeesters, schepenen en gemeenteraadsleden van de taalgrensgemeenten en de randgemeenten.

Voor de uitoefening van hun ambt moeten die mandatarissen de voor die ambtsuitoefening nodige kennis hebben van de taal van het taalgebied waarin de gemeente gelegen is. Een onweerlegbaar vermoeden van taalkennis geldt ten aanzien van de rechtstreeks door de bevolking gekozen mandatarissen, een weerlegbaar vermoeden geldt ten aanzien van hen die hetzij benoemd worden, hetzij door getrapte verkiezing worden aangewezen. Dit vermoeden is evenwel onweerlegbaar ten aanzien van de voorzitter van de raad voor maatschappelijk welzijn en van de burgemeester die tussen 1 januari 1983 en 1 januari 1989 hun mandaat gedurende ten minste drie jaren ononderbroken hebben uitgeoefend.

B.13.2. Het feit dat zulke voorwaarden in paragraaf 1 van de bestreden bepalingen slechts zijn opgelegd aan de gemeenten bedoeld in de artikelen 7 en 8, 3° tot 10°, van de wetten op het gebruik van de talen in bestuurszaken, gecoördineerd op 18 juli 1966, houdt verband met de omstandigheid dat hoofdzakelijk in dat geheel van gemeenten zich geschillen betreffende de taalkennis van lokale mandatarissen hebben voorgedaan. Gelet op de uiteenlopende opvattingen over de juridische weerslag van de indeling in taalgebieden op het taalgebruik en op de taalkennis van gemeentelijke mandatarissen in de voormelde gemeenten, beoogde de wetgever rechtszekerheid tot stand te brengen conform de in B.9. nader toegelichte algemene doelstelling van de aangevochten wet.

Bijgevolg houden de bepalingen van de artikelen 16 en 19 geen schending in van de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet doordat zij enkel voor de beoogde gemeenten verplichtingen inzake taalkennis opleggen.

B.13.3. Anderzijds beantwoordt de regeling vervat in de paragrafen 2 en volgende van de aangevochten bepalingen, die door een beroep op vermoedens globaal de mogelijkheden beperkt om de verkiezingen en de benoemingen van de bedoelde mandatarissen in rechte aan te vechten, tevens aan de in B.9. nader toegelichte algemene doelstelling van de aangevochten wet.

Die bepalingen kunnen niet worden geacht met die doelstelling onevenredig te zijn.

B.13.4. Weliswaar stellen de verzoekers dat die verplichtingen inzake taalkennis aangemerkt moeten worden als een tot sommige gemeenten beperkte restrictie van het recht een kandidaat naar eigen keuze te kiezen, en van het

recht van iedere burger op toegang tot overheidsmandaten.

Het geheel van deze regeling in aanmerking genomen, blijken die rechten niet te worden beperkt.

Het feit dat een onweerlegbaar vermoeden voor alle rechtstreeks door de bevolking gekozen mandatarissen geldt, getuigt van de zorg van de wetgever om geenszins de keuze van de kiezers of de toegang van de kandidaten tot een mandaat van rechtstreeks gekozenen te beperken.

De artikelen 16 en 19 houden geen schending in van de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet.

Wat betreft de artikelen 21 tot 30

B.14.1. Artikel 21 biedt de kiezers die in de gemeenten Komen-Waasten en Voeren wonen de mogelijkheid om bij de parlementsverkiezingen respectievelijk in Heuvelland en in Aubel te stemmen. De artikelen 22 en 30 brengen in de kieswetgeving een reeks technische wijzigingen aan met het oog op de verwezenlijking van het in artikel 21 ingeschreven doel.

B.14.2. De herziening op 7 juli 1988 van de artikelen 47 en 48 van de Grondwet had hoofdzakelijk tot doel te voorzien in de mogelijkheid om de kiezers uit Komen-Waasten en Voeren de kans te bieden bij de parlementsverkiezingen respectievelijk in het arrondissement Ieper en Verviers te stemmen. Dit stond inzonderheid voorop bij het schrappen van de bewoordingen "voor elke provincie" in de eerste zin van artikel 48 van de Grondwet. Nu de Grondwetgever derhalve van oordeel was dat noch het gelijkheidsbeginsel, noch het beginsel van de geheime stemming het aannemen van de bestreden bepalingen in de weg stonden, blijkt dat het verzoekschrift ertoe strekt het Hof te vragen uitspraak te doen over een door de Grondwetgever gemaakte keuze, hetgeen niet tot de bevoegdheid van het Hof behoort.

Wat betreft artikel 31

B.15. Aangezien de bepalingen die aan artikel 31 voorafgaan niet in strijd zijn met de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet, dient dit artikel niet te worden vernietigd.

Over het tweede middel in zijn geheel genomen

B.16.1. Als tweede middel wordt schending aangevoerd van artikel 59bis, § 4, tweede lid, van de Grondwet, doordat bepalingen met betrekking tot het gebruik van de talen in bestuurszaken voor gemeenten met een speciaal taalstatuut zouden zijn aangenomen bij een gewone wet en niet bij een bijzondere wet, goedgekeurd met de meerderheid bedoeld in artikel 1, laatste lid, van de Grondwet.

Het middel is gericht tegen de artikelen 16 en 19 van de aangevochten wet, enerzijds, en tegen de artikelen 2, 4 tot 7, 12 tot 14 en 18, anderzijds. Er zij evenwel aan herinnerd dat het beroep niet ontvankelijk is in zoverre het gericht is tegen de artikelen 2, 13, 14 en 18 van de wet van 9 augustus 1988.

B.16.2. Het taalgebruik in bestuurszaken heeft het voorwerp uitgemaakt van een bevoegdheidsverdeling tussen de Vlaamse en de Franse Gemeenschap, enerzijds, en de Staat, anderzijds.

Voor gemeenten bedoeld in artikel 59bis, § 4, tweede lid, van de Grondwet, is de nationale wetgever bevoegd om een wijziging aan te brengen in de regels betreffende het taalgebruik in bestuurszaken maar enkel met een wet die is aangenomen met de in artikel 1, laatste lid, van de Grondwet, bedoelde meerderheid.

Deze bijzondere-meerderheidsvoorwaarde maakt noodzakelijk deel uit van het systeem tot bepaling van bevoegdheden.

Op grond van artikel 1, 1°, van de bijzondere wet van 6 januari 1989, vermag het Hof kennis te nemen van een schending van de bijzondere-meerderheidsvoorwaarden vereist door de Grondwet voor de uitoefening, door de nationale wetgever, van zijn bevoegdheid inzake taalgebruik in bestuurszaken.

B.16.3.1. Vooraf dient nagegaan te worden of de bestreden bepalingen die aangelegenheid regelen.

De artikelen 16 en 19 van de bestreden wet leggen respectievelijk aan de leden van de raad voor maatschappelijk welzijn en aan de gemeentemantatarissen, als voorwaarde voor de uitoefening van hun ambt, de kennis op van de taal van het taalgebied waarin hun gemeente gelegen is.

De aangevochten bepalingen stellen, in de zin van artikel 4 van de Grondwet, voorwaarden vast waaraan moet worden voldaan voor de uitoefening van politieke rechten, ten deze de uitoefening van politieke mandaten op lokaal vlak.

De vaststelling van voorwaarden noodzakelijk voor de uitoefening van overheidsmandaten betreffende de gemeentelijke instelling en de organieke inrichting van de O.C.M.W.'s ressorteert onder de uitsluitende bevoegdheid van de nationale wetgever, die met gewone meerderheid beslist.

B.16.3.2. De artikelen 4, 5, 6, 7 en 12 van de aangevochten wet regelen het taalgebruik in bestuurszaken niet.

B.16.4. Nu de aangevochten wet geen wijziging

aanbrengt aan de aangelegenheden bedoeld in artikel 59bis, § 3, van de Grondwet, is artikel 59bis, § 4, niet van toepassing op het onderwerp van de artikelen waarvan de vernietiging wordt gevorderd in het middel.

Het middel dat de schending van een niet-toepasselijke bepaling aanvoert, kan niet worden aangenomen.

Om deze redenen,

Het Hof

1. verklaart het beroep ontvankelijk behalve in zover het gericht is tegen de artikelen 2, 10, 13, 14, 15, 17 en 18 van de wet van 9 augustus 1988 tot wijziging van de gemeentewet, de gemeentekieswet, de organieke wet betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn, de provinciewet, het Kieswetboek, de wet tot regeling van de provincieraadsverkiezingen en de wet tot regeling van de gelijktijdige parlements- en provincieraadsverkiezingen;

2. verklaart het beroep niet gegrond en verwerpt het.

Aldus uitgesproken in het Frans, het Nederlands en het Duits, conform artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, op de openbare terechtzitting van 23 mei 1990.

De griffier,

De voorzitter,

H. Van Der Zwalmen

J. Sarot